

## Nr 2181

av herr Hovhammar m. fl.

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:170 angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74.

I propositionen 1973:170 föreslås bl. a. att staten förvärvar hälften av aktierna i AB Eiser för 45 milj. kr. och där anges vidare att arbetsmarknadsstyrelsen och Eiser träffat ett avtal som innebär att Eiser erhåller statligt regionalpolitiskt stöd för att uppföra konfektionsfabriker i Kramfors, Sollefteå och Gällivare. Härigenom förutsätts att ca 600 personer bereds sysselsättning. Det framgår emellertid icke av propositionen hur stort det nämnda regionalpolitiska stödet blir, vilket vi finner anmärkningsvärt. Enligt bilaga 3 till avtalet mellan Eiser Invest AB och staten kommer den totala subventionen att utgöra sammanlagt 44 056 000 kr., innebärande en subvention per anställd på 73 426 kr. Detta belopp torde motsvara vad Algots fick vid sin etablering i Skellefteå, Lycksele och Norsjö och ligger inom ramen för riksdagens princip- och anslagsbeslut beträffande regionalpolitiken. Regeringens förslag innebär emellertid att ytterligare 45 milj. kr. skall som finansiell placering användas för aktieköp i Eiser.

AB Eiser är med dotterbolag landets största företagsgrupp inom textil- och konfektionsbranschen och har ca 3 600 anställda, varav ca 150 i Portugal. Det påpekas i propositionen att Eiser-koncernen under en följd av år visat låg räntabilitet. Nettovinsten för räkenskapsåret 1972/73 uppgick enligt årsredovisningen till knappt 1,3 milj. kr. Hälften av denna vinst bör ställas mot de 45 milj. kr. som staten betalar för halva aktiekapitalet, vilket ger en avkastning på ca 1,5 %. I Affärsvärlden/Finanstidningen nr 41.1973 uppges att förräntningen av det egna kapitalet var ännu lägre, eller 0,5 %, efter skatt. Lönsamheten skulle således behöva mångdubblas för att staten skulle få vanlig bankränta på det investerade kapitalet. Det redovisade egna kapitalet, inklusive hälften av obeskattade reserver, uppgår till ca 46 milj. kr. För hälften därav, 23 milj. kr., skall staten således enligt regeringens förslag betala 45 milj. kr. Förra året gav AB Eiser ett överskott som knappt räckte till avskrivning och räntor. Ingen utdelning lämnades. Slutsatsen måste vara att staten betalar ett överpris för aktierna i AB Eiser. Detta styrks av det faktum att aktierna i Eiser Invest AB steg på börsen efter att beskedet om företags avtal med staten meddelades.

De 45 milj. kr. som staten betalar för aktierna i AB Eiser går icke till Norrland utan tillfaller Eiser Invest AB. Eiser Invest AB kommer att få 15 milj. kr. omedelbart efter riksdagens beslut jämte skuldebrev till ett belopp av 30 milj. kr., löpande med en årlig ränta som med 3 % överstiger vid varje tillfälle gällande diskonto. Anställning av personal beräknas

emellertid ske först i augusti 1974, och verksamheten beräknas vara fullt utbyggd först år 1979. De förslag vi redovisar skulle däremot få omedelbar effekt.

Genom att staten blir hälftenägare av AB Eiser kommer staten att få stå för hälften av de framtida eventuella förlusterna i bolaget. Det är emellertid kanske inte främst risken för framtida förluster som gör affären olämplig. Vid sidan av vår principiella uppfattning att staten icke skall utan tungt vägande skäl i varje enskilt fall utvidga den statliga företagssektorn är det uppenbart att staten genom sitt engagemang kommer att få det svårare att i framtiden bevaka det allmännas intresse inom denna bransch. Det ligger nära till hands att befara att statliga åtgärder vid eventuella framtida svårigheter för branschen i första hand kommer att inriktas på att hjälpa det egna företaget. Misstanken om att så kommer att ske blir svår att tillbakavisa. Departementschefens påstående att staten genom sitt ägarintresse får ökade möjligheter att aktivt följa och påverka strukturuomvandlingen i branschen kan vi icke finna bärande.

Många delar av vårt land, däribland i första hand de nordliga länen, har svåra sysselsättningsproblem. Hit hör också att på vissa orter kvinnorna har särskilt stora problem med att finna sysselsättning. Det är därför naturligtvis önskvärt och nödvändigt att ökade sysselsättningsmöjligheter skapas i dessa områden. Det bör vara fråga om produktiva arbetstillfällen som skapar trygghet för framtiden. Det är väl känt att vårt lands textilindustri brottas med svåra problem, delvis beroende på konkurrens från utlandet där lönenivån är lägre. Om det förhåller sig så att etableringen varit omöjlig utan det omfattande och delvis dolda stöd som propositionens förslag innebär, är det naturligt att betrakta framtidsutsikterna som mycket osäkra. Det är också uppenbart att textilföretag på andra orter i Sverige kommer att få det svårare att kunna upprätthålla sysselsättningen. Några marknadsundersökningar eller andra utredningar som ligger till grund för regeringens förslag har emellertid inte redovisats i propositionen.

Vi finner det vidare anmärkningsvärt att icke Statsföretag AB blir förvaltare av aktierna, vilket vore naturligt eftersom Statsföretag AB och Eiser sedan 1971 samarbetar i Stigtex AB, där Statsföretag äger två tredjedelar av aktierna.

Gentemot det faktum att staten av allt att döma gör en dålig affär kan naturligtvis hävdas att detta sker i regionalpolitiskt syfte. Man bör emellertid komma ihåg att riksdagen beslutat om vilket regionalpolitiskt stöd som kan anses rimligt och att de nu aktuella 45 milj. kr. helt går utöver vad riksdagen sålunda tidigare funnit skäligt. Det framstår med all tydlighet att denna affär utgör ett klart exempel på en selektiv näringspolitisk insats, som vi från vårt håll under lång tid och i många sammanhang har kritiserat.

I moderata samlingspartiets stora partimotion 1973:241 framhöll vi att vi i allt väsentligt delar professor Assar Lindbecks synpunkter, när han i boken "Blandekonomi på villovägar" skriver, att ett problem är "att den selektiva politiken särskilt om den ingriper på företagsnivå innebär

framväxten av en ny koalition inte mellan centern och socialdemokraterna, men mellan regering, ämbetsmän och storföretagare. Man får lätt vad som kan kallas en myglingsekonomi, där politiker, ämbetsmän och ledare för storföretagen sitter och förhandlar om förmåner för individuella företag. Småföretagen får troligen svårt att hävda sig i denna miljö. Tusen småfabrikörer kan inte sitta och förhandla med regeringen om individuella subventioner, utan det blir de stora företagen som i första hand kommer i fråga. Om man tror att de små och medelstora företagen är väsentliga för dynamiken i ett samhälle på sikt, så är detta en problematisk utveckling.”

I motionen hävdade vi också att selektiva insatser ibland är nödvändiga, men att de i den utsträckning som de kommit att utnyttjas i Sverige leder till avsevärda nackdelar. Den selektiva politiken är administrativt dyr och medför lätt orättvisor. Den snedvrider konkurrensen. Utvecklingen mot en alltmer selektiv politik med långtgående detaljgripanden måste brytas. Huvudregeln skall vara att den ekonomiska politiken skall verka med generella medel. Som generella anser vi därvid också sådana åtgärder, vilkas verkningar är regionalt begränsade, t. ex. till det allmänna stödområdet. Ingripanden i enskilda företag bör enligt vår mening i allmänhet inte komma till stånd.

Enligt vår mening skulle åtgärder av den typ vi förespråkar – tillsammans med en ekonomisk politik som stimulerar produktion och sysselsättning i allmänhet – bättre stimulera sysselsättningen än vad den hittillsvarande ensidiga satsningen på selektiva åtgärder förmått. Även enligt vår uppfattning har selektiva medel en funktion att fylla, men de huvudsakliga insatserna måste ske med generella medel. De selektiva medel som kommer till användning måste naturligtvis även de bygga på vissa principer. Vi finner det direkt stridande mot grundläggande principer att utdela stöd i form av köp av aktier till ett överpris, som det är ytterst svårt att bedöma storleken av.

Vi förespråkade i vår motion 1973:241 i avsnittet om regionalpolitiken olika generella åtgärder. Vi pekade på

- att taxor, avgifter och indirekta skatter kan utnyttjas som allmänt verkande regionalpolitiska instrument,
- att bestämmelserna för lokaliseringsstöd bör ändras, så att marknadsföringsåtgärder kan räknas in i låne- och bidragsunderlaget, och yrkade på
- att löneskatten borde sänkas med 2 procentenheter redan från den 1 juli 1973.

Vid riksdagens behandling av den regionalpolitiska stödverksamheten krävde vi ytterligare åtgärder utöver dem som regeringen föreslagit. Vi krävde således

- ökat stöd till partihandel inom hushålls- och jordbrukssektorerna,
- en utökning av det inre stödområdet,
- ökat stöd till turistnäringen,
- ett förstärkt sysselsättningsstöd i det inre stödområdet,
- ytterligare industricentra i Vilhelmina och Kalix och

– ytterligare anslag till företagarföreningarnas förfogande för utökad rådgivning och service för småföretagare i glesbygdsområdena.

Som framgått av vad ovan anförts är vi i många avseenden kritiska mot den förda regionalpolitiken. Den har lett fram till svåra sysselsättningsproblem, särskilt i de nordligaste länen. Betydande statliga insatser av i första hand generell natur är därför nödvändiga. Vi ställer oss icke avvisande till selektiva medel i rimlig omfattning. Vi måste emellertid konstatera att den uppgörelse som regeringen i detta fall har träffat går långt utöver vad som kan anses försvarbart. Vi kan därför icke biträda propositionens förslag. Vi finner emellertid att sysselsättningsläget motiverar ytterligare åtgärder. Vi anser därför att anslaget B 5 under Industridepartementet, Medelstillskott till Norrlandsfonden, bör ökas med 10 milj. kr., att anslag IV:10 under Inrikesdepartementet, Statens hantverks- och industrilånefond, bör ökas med likaledes 10 milj. kr. för användning i Norrland och likaledes att under Inrikesdepartementet anslaget B 2 Sysselsättningsskapande åtgärder för arbetslösa bör ökas med 25 milj. kr. Medlen bör anvisas av Kungl. Maj:t på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1973/74.

Riksdagen bör hos Kungl. Maj:t uttala att Kungl. Maj:t upptar förhandlingar med aktiebolaget Eiser om ett fullföljande av utbyggnadsplanerna med hjälp av de ca 44 milj. kr. som arbetsmarknadsstyrelsen ingått avtal med företaget om.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes

att riksdagen beslutar

1. avslå förslaget om att bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att såsom dellikvid för förvärv av aktier i AB Eiser utge skuldebrev till ett belopp av 30 000 000 kr. jämte ränta,
2. avslå förslaget att till *Förvärv av aktier i AB Eiser* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisa ett investeringsanslag av 15 000 000 kr.,
3. hos Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisar medel till Medelstillskott till Norrlandsfonden, Statens hantverks- och industrilånefond samt Sysselsättningsskapande åtgärder för arbetslösa i enlighet med vad som angivits i motionen,
4. hos Kungl. Maj:t uttala att Kungl. Maj:t upptar förhandlingar med aktiebolaget Eiser om ett fullföljande av utbyggnadsplanerna med hjälp av de ca 44 milj. kr. som arbetsmarknadsstyrelsen ingått avtal med företaget om.

Stockholm den 27 november 1973

ERIK HOVHAMMAR (m)

KURT SÖDERSTRÖM (m)

TAGE MAGNUSSON (m)  
i Borås